

Tanügyi Újság

Nem tartozik a nagyközönség kedvenc lapjai közé, nem szolgál irodalmi eseményekkel, nem talál első kézből és azonnal társadalmi-politikai szenzációkat, nem képeslap és nem magazin, még sportesemény, keresztretjtvény, humor sincs benne, s talán emiatt beszélünk olyan ritkán róla. Hisz a Tanügyi Újság „csupán” az oktatásügyi dolgozók lapja, egy szűkebb réteg igényeit kielégítő szaklap, amelynek színvonala, léte vagy nemléte egyesek szerint kevésbé érinti, kevésbé érdekli az átlagolvasót... Am megváltozik a helyzet, ha következőképpen tesszük fel a kérdést: miért ne lenne figyelemre méltó egy lap, amely éppen az egyik legerősebb, legfontosabb értelmiségi kategóriához, a tanárokhöz, tanítókhöz szól, hogyné kellene a nagyközönségnek is figyelnie arra, mi történik azok világában, akikre a felnövekvő nemzedék, a fiatalok oktatását-nevelését bizza a társadalom? És indokolt ez a figyelem a réteglapok — ezek között a Tanügyi Újság — iránt, hiszen magyar nyelven kizárólag ezek foglalkoznak egy adott anyanyelvű társadalmi réteg legfontosabb szakmai meg egyébi kérdéseivel, és társadalmi érdek az, hogy az alaptól a csúcsokig pontosan felmérhető legyen mindaz, ami létünkre jellemző.

Ilyen és hasonló szempontok követelik meg, hogy időnként a különböző társadalmi kategóriákhoz szóló szaklapokra is ráterelődjék a közfigyelem. Körképet szeretnék ehézt adni arról, amit a Tanügyi Újság 1970-ben jelentett hazai sajtónk életében.

1. Valóságunk egyik legbonyolultabb területe éppen az oktatás- és nevelésügy. Mindenki tanul, s hatéves kortól a nyugdíjkorhatárig így vagy úgy, állandóan tanárok fennhatósága alá kerülünk. Természetes tehát, ha a felmerülő kérdések teret követelnek maguknak a szaklapokban.

Mi tartozik elvben egy pedagógiai szaklap témái közé? Ime: óvodai, kisiskolás, középiskolai, szakmai és felsőoktatás, esti és látogatás nélküli tagozaton folyó munka; oktatási kérdések általában s kézzelfoghatóbb formában, az egyes tantárgyak módszertani problémái; nevelési vonatkozások, nevelésméleti és gyakorlati ügyek, oktatás és nevelés kölcsönhatása, KISZ és pionírszervezet, valamint iskola viszonya, az iskolán kívüli tevékenységek módszertana; osztályfőnöki munka, iskolaszervezési, iskolaegészségügyi kérdések; a különleges iskolák — a testi, illetve szellemi fogyatékosokkal való foglalkozás — kérdései. De nem téveszthetők szem elől az általános és gyermekiélettan, a neveléslélektan, az iskolaszociológia problémái sem, lényeges feladat család és iskola kapcsolatának megfelelő elemzése, a pedagógiai tudománynépszerűsítés is szakosodott lapot kíván... Ezekhez tegyem még hozzá a nemzetközi eredmények bemutatásának követelményét, azt, hogy a pedagógiai sajtónak tükröznie kell hazai sajátos valóságunkat, hogy ugyancsak reá hárul a hivatalos közlöny bizonyos, tanügyi vonatkozású, nagy érdeklődésre igényt tartó részeinek újraközlése is; tükröznie kell az iskolai párt- és szakszervezeti élet valóságát; irodalmi formában foglalkoznia kell az iskolák, tanárok, diákok mindennapjaival.

Kikerekedett a kép: ime, ezeknek a feladatoknak, igényeknek, követelményeknek kell hogy eleget tegyen a lap mint a hazai magyar tanítók, tanárok egyetlen anyanyelvi orgánuma.

2. Mint a felsorolásból kiderült, nehéz feladatot vállalt magára ez a lap. Hatalmas gond egyetlen sajtószerveznek lenni akkor, mikor ennyifajta kérdés tárgyalására kiterjedt szaklaphálózat sem elegendő.

A *Tanügyi Újság* szerkesztői — az olvasók szerencséjére — aránylag sikerrel lavíroztak terjedelmi és tartalmi buktatók között. A tavalyi évfolyam tartalomjegyzéke széles skálát ölel fel, állandó rovataik pedig arra utalnak, hogy a lap szerkesztősége értékrendi sorrendet is fel tud állítani a különféle feladatok között időszertőség, fontosság, valamint más, hasonló szempontok alapján.

Tanügyi Újság

KIADJA AZ OKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM ÉS AZ OKTATÁSI ÉS MŰVELŐDÉSI SZAKSZERVEZETEK SZÜVETSÉGÉNEK BIZOTTSÁGA

Tavalyi évfolyamuk legfontosabb jellegzetességeként talán ezt jelölném meg: helyesen látják, melyek közoktatásunk, ezen belül a magyar nyelven folyó oktató- és nevelőmunka legidősebb feladatai. Kerekasztal-értekezletek foglalkoztak olyan lényeges kérdésekkel, mint a többnyelvű tagozattal rendelkező iskolák egyes tagozatainak együttműködése, foglalkoztak az igazgatói munka sajátosságaival, több ízben érdekes, színvonalas írások elemezték a munkára és a munka által történő nevelés sajátosságait. Egyáltalán: a *vitaszellem* egész évben rányomta bélyegét a lapra. Itt most csupán egyetlen kérdést emelnék ki, a tankönyvvitát, amelyet a tavalyi évfolyam egyik legnagyobb eredményeként értékelnek. Ismeretes, hogy az évek folyamán számos esetben merült föl a magyar nyelv és irodalom oktatásának hiányos volta, a tankönyvek alacsony színvonala. Tanárok, közírók eddig is foglalkoztak a kérdéssel, idén azonban a lap segítségével — hosszú és nagyon igényes vita során — nagyjából tisztázódtak a legfontosabb kérdések. Alulról jövő bírálatokból, valamint a tankönyv-szerkesztők véleményéből kialakultak azok az elvek, amelyek alapján nemsokára már a kor igényeinek megfelelő tankönyvek segítségével folyik a magyar nyelv és irodalom oktatása. Emellett azonban feltétlenül ki kell emelnem a lap „Tankönyv a mérlegen” című rovatát, amelyben gyakorló tanárok, iskolákban tevékenykedő szakemberek elemzik a forgalomban levő, más tantárgyak tanításához készült tankönyveket is, mutatják ki azok hibáit (lásd a történelem-, illetve természetismereti könyvek november folyamán megjelent bírálatát).

Mivel amúgy is lap és olvasó kapcsolatáról kezdtünk beszélni, itt említeném meg az *ankétokat*, valamint azokat az „Eszmecsere” felcímű írásokat, amelyek jelenléte csak hangsúlyozza a valóságismeretre való törekvést. Persze, nem mindegyik ankét sikerül megfelelőképpen, s valamennyire jellemző a terjengősség, általában azonban megállapíthatjuk: a lap igyekszik lépést tartani az élet felvetette problémákkal.

Hasonlóképpen lap és olvasó kapcsolatának szolgálatában áll a „Visszhang” rovat, melyben a megjelent írásokra reagálnak az olvasók. Itt is jellemző egyébként, hogy az olvasó megérzi, melyek azok az írások, melyek lényeges kérdésekkel foglalkoznak, melyek kapcsolódnak az iskolai élet nagy gondjaihoz, s nem véletlen, hogy a tankönyvvita a „Visszhang” rovat anyagai között is kiemelkedő helyet foglal el.

Egyéni szempontból felvetett, közérdeklődésre igényt tartó írások adják a lap törzsanyagának másik fontos részét. A „Látószög”, a „Szempont” s bizonyos értelemben talán a „Napirenden” rovat közíró tanárok, oktatásügyi szakemberek véleményét közli lényeges, az iskolát, a közoktatást, a nevelésügyet általánosan érdeklő kérdésekről. Hogy csak egy példát említsék: Fey László kolozsvári tanár az 1970. január 20-i számban *Többet vagy jobban* című írásában felhívja a figyelmet arra, hogy még az elveket meghatározó szakemberek sem tartják néha tiszteltben az általuk mondottakat... A formatív funkciókat kell az információmennyiséggel szemben előnyben részesíteni, vallja hivatalos oktatásügyi felfogásunk, de a gyakorlatban a fizikai-kémiai versenyekre a két feladat-szaklapban megjelent, tehát fakultatív anyagot is kötelezően kéri a versenyzőktől (!), ami minden, csak nem a hivatalos elvi álláspont érvényesítése. Hasonló hangvételű az „Eszmecsere” rovat is. Nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a tavalyi év a dialógusok jegyében zajlott le, a lap

minden előbbi évnél határozottabban juttatta szóhoz — általában: bírálati lehetőséghez — olvasóit.

Az eddig érintett rovatok oktatás és nevelés kérdéseivel egyaránt foglalkoztak. Kizárólag az oktatás gondjaira reflektálnak a lap különféle szaktantárgy-módszertani rovatai. Cím szerint igaz, csupán a magyar, illetve román nyelv oktatásának van külön módszertani rovata (olyan munkatársakkal, mint Nagy Jenő, Nagy Kálmán, Szikszay Jenő), de a többi tantárgyak is megkapták az őket megillető helyet. Sőt, mi több, idén a „melléktantárgyakra” is futotta a terjedelemből: két írás is foglalkozik a rajztanítás problémáival Gedeon Zoltán tollából, Gazda József pedig *Esztétika és iskola* címmel közölt magvas tanulmányt. Tegyük hozzá, hogy az ének, illetve testnevelés ügye számára is kellett volna áldozni egy keveset, mert ezek a területek kívül maradtak a lap érdeklődési körén.

Külön rovatot kapott az óvodai nevelés, valamint a tanítói munka. Indokolt, hogy e két területnek saját rovata legyen, de hol van mellőlük a szakoktatásnak fenntartott megfelelő részleg? Volt ugyan egy hatalmas összeállítás a szakliceumokról, ez azonban nem pótolja az állandó rovatot. Ugyanitt kell megemlítenünk, hogy a lap, sajnos, még érintőlegesen sem foglalkozott az esti, illetve látogatás nélküli tagozat kérdéseivel.

De hagyjuk a hiányosságok felsorolását, említsük meg helyette azt a határozott, egyértelmű törekvést, amellyel a lap biztosítani szeretné olvasóinak állandó szakmai informáltságát. A „Tájékozódás” rovat a pedagógia — elsősorban a didaktika — legfrissebb eredményeit viszi az olvasó elé, a „Konzultáció” szakkérdésekben ad felvilágosítást — említsem meg itt a tanulás motivációjáról írott színvonalas tanulmányt Lázár Sándor tollából —, a „Műszaki kör” a legfrissebb hazai oktatástechnikai találmányokkal, újításokkal ismerteti meg az érdeklődőket (milyen kár, hogy ezek műszaki leírását a lap segítségével nem lehet megszerezni!), a „Fejlődő tudomány” pedig általánosabb értékű tudományos információkat közöl. Végül, de nem utolsósorban a tájékozódáshoz tartoznak a hetente megjelenő könyvszemlék, amelyek színvonala magasan felülmúlja az átlagot; a folyóirat-tartalmak, amelyek helyett viszont érdekesebb volna folyóiratbemutatót kérni, legalább a vezéranagyokról, hiszen az *Utunk*, *A Hét*, a *Korunk* meg az *Igaz Szó* anyagának elemző ismertetése hasznosabb a pusztá címfelsorolásnál; valamint a „Filmtéka”, amely gyakrabban jelentkezhetne. Itt azonban egy kérdést is feltehetnénk: hol van a színházi rovat? Tanári hetilapról lévén szó — a tévé is az eddignél nagyobb figyelmet érdemelne.

A végére hagytam azt a két műfaji és témakört, amely igazolhatja, hogy a *Tanügyi Újság* nemcsak szakközölny, hanem újság is. A riport, sajnos, nem dicsekedhet különösebb eredményekkel. Talán Juhász Zoltán egyik írása (*Esztétika és lelkiismeret*) közelíti meg az elfogadhatóság szintjét, a többi riport-igényű munka inkább beszámoló, avagy jobb esetben tudósítás. Természetesen, ezt nem vonatkoztatom például Kocsis István várfalvi riportjára, hiszen a szerző ez esetben hivatásos író. A lapnak azonban nagyobb gondot kellene fordítania arra, hogy megfelelő munkatársak bevonásával színvonalasan közelítse meg a valóságot erről az oldalról is.

Érdekes módon a jegyzetirovat, a „Rögtönzés” viszont kiváló! És írja bár ezeket a gyorsjegyzeteket hivatásos író — például Csire Gabriella — vagy jószemű, irodalmi érdeklődésű tanár, mindegyiken látszik a munka, az igényes szerkesztés.

A felsorolás végére értem, de a teljességet nem sikerült megközelítenem. Itt van hagyományaink feltérésének gondja. A lap ugyan több ízben foglalkozott — elsősorban eredmények bemutatása kapcsán — ezzel a kérdéssel, mégsem sikerült bár egy nagyobb, általános értékű tanulmányban szempontokat adnia az olvasók, a tevékenységet kereső tanárok, tanulók számára. Különösen sajnálom, hogy a Zsuzsi baba ruhái körül zajló hatalmas sajtóvisszhangnak csupán a szele, helyesebben enyhe szellője ért el a folyóiratig... Pedig az akciónak fontos és kiaknázatlanul maradt nevelési vetületei is voltak...

Mivel nevelési kérdésekről beszélek, egyúttal említsek meg két olyan fontos területet is, amellyel adósunk maradt az 1970-es évfolyam. Alig egy-két írás erejéig érintette a lap a pionírszervezet és az iskola viszonyát, a KISZ és az iskola összefüggésének tanári vetülete pedig nem is került tavaly napirendre. Kár. Igaz, hogy a pionírszervezetnek, a KISZ-nek vannak saját lapjai, ez azonban nem mentesíti a tanügyi szaklapot olyan feladatok alól, mint amilyen az iskolán kívüli munka módszertani kérdéseinek elemzése... Jó, hogy végső soron az irodalmi körök, a különféle más szakkörök elsősorban az iskolán kívüli munkához tartoznak, s ezek-

kel „Tapasztalatcsere“ felcímmel foglalkozott az újság, de a pionírmunkának, a KISZ-élet nevelői vonatkozásainak közvetlenül is meg kell kapnia a kellő helyet.

Egyáltalán: a nevelés technikájának kérdése ritkán kerül előtérbe. Ezzel tanárképzésünk is adós maradt a fiataloknak, s a kezdő tanár kénytelen a maga bőrén kísérletezni az alapfogásokkal. Feltennem a kérdést: vajon nem érné-e meg alaposabban foglalkozni ezzel a problémakörrel?

3. Néhány formai kérdéssel is szeretnék foglalkozni. Elsősorban a lap hagyományos „lepedő“ alakjával. Vajon most, mikor egyre több hazai lapunk tér át a kis, könnyebben kezelhető formátumra, megéri-e a *Tanügyi Újságnak* az, hogy nagy oldalakon jelenjék meg? A kérdésnek módszertani vonatkozása is van. A kis formátum terjedelmi megkötöttséget jelent, szerző, szerkesztő más rendszerben gondolkodik, mikor tudja, hogy egy oldal kicsi. A *Tanügyi Újság* talán a leghosszabb írásokat közlő lapjaink egyike. Viszont jó néhány olyan írást tudnék idézni az elmúlt évfolyamból, amelynek terjedelme nem volt arányban az anyag értékével (gondolok itt — címek és nevek mellőzéseivel — néhány ankétra, kerekasztalra, interjúra, sőt egyes módszertani írásokra). A kis alak sok ilyen gondot megoldana.

És a lap grafikájának kérdését is meg kellene vizsgálni. Most, mikor majdnem minden lapunk levetette hagyományos szürke egyenruháját, s a tartalmiak mellett formailag is megújult, jó volna, ha tanügyi folyóiratunk szerkesztősége is elgondolkodna, milyen külső elemek tehetnék vonzóbbá ezt a tartalmi szempontból már jelentős mértékben olvasmányos és hatékony kiadványt.

4. Miközben elismerem a lap erőit, úgy érzem, kötelességem felhívni a figyelmet a nagyközönség pedagógiai felvilágosításának szükségességére. Ezzel a feladattal pillanatnyilag egyes napilapok foglalkoznak. Nem tudom, nem kellene-e a *Tanügyi Újságnak* is figyelmet fordítania erre? S ha tervezgetni, javasolni lehet, akkor két úton is megközelíthetnők ezt a kérdést. Az egyik út, hogy maga a lap vállalja a pedagógiai népszerűsítő munkát heti egy, kis alak esetén két oldalon, ami — gondolom — a lap népszerűségének sem ártana. Van azonban más út is. Miért ne lehetne a lap *mellékleteként* szükség szerint megjelentetni egy 16 oldalas kis köznevelési kiadványt, amely megteremtené a megfelelő kapcsolatot család és iskola között? Hasonló román nyelvű lap már létezik. A *Colocvii* pár év alatt bebizonyította, milyen szükséges, milyen előnyös dolog közvetlenül fordulni a szülőkhöz. Erdemes lenne a példát követni.

*

Az olvasónak írunk, elsősorban tehát az olvasó igényeit kell szem előtt tartanunk, mikor megjelentetjük a lapot. A *Tanügyi Újság* kielégíti olvasói igényeit, de 1971-ben bizonyára szaporítani is lehetne az eredményeket.

Kovács Nemere

Tudományterjesztés avagy „nyomd meg a gombot“?

Egy gyermeklap „tudományos“ rovatáról

Tízévenként megkétszereződik a tudományos kiadványok száma. Ki rághatja át magát ezen a kásahegyen? A középiskolai oktatás viszonylag egyszerűen segít a dolgon: csak azt tanítja, ami már leülepedett, s fél évszázados távlatban állandónak ígérkezik. (Sajnálatos, hogy ez nem vonatkozik az iskolai irodalomoktatásra — az a legműlékonyabb értékeket is „figyelembe veszi“, előfordul, hogy maradandóként közvetít olyan buborék-epizódokat, amelyekre az irodalmi köztudat már mosolyogva gondol vissza.)

De mit csináljon egy gyermek- vagy már szinte ifjúsági lap? Kis terjedelmének is csak egy részét szánhatja erre, és mennyire elháríthatatlanok az igények, amelyeket olvasóközönség és a lapot kiadó szervezet jóggal támaszt vele szemben, hogy: